

2020

Vipekartlegging i Randaberg

Mangfoldnotat 1-2020

Tor Audun Olsen & Kjell Mjølunes

Vipekartlegging i Randaberg

Kartlegging av vipas hekkeområder i Randaberg kommune våren 2020

Oppdragsrapport for Fylkesmannen i Rogaland

Kontaktperson Fylkesmannen i Rogaland: Cathrine Stabel Eltervåg

Forfatter: Kjell Mjølshes, Orrevegen 630, 4352 Klepp & Tor Audun Olsen, Opheimsgata 18, 4012 Stavanger

Mangfoldnotat 1-2020

Referanse:

Mjølshes, K. & Olsen, T.A. 2020. Vipekartlegging i Randaberg. *Kartlegging av vipas hekkeområder i Randaberg kommune våren 2020*. Mangfoldnotat 1-2020.

Vipekartlegging i Randaberg kommune våren 2020

Vipebestanden i Randaberg ble på oppdrag av Randaberg kommune og Fylkesmannen i Rogaland kartlagt våren 2018 (Mjølshes 2018). Tellingene av hekkende viper i Randaberg våren 2018 viste at kommunen da huset det som trolig var den tetteste vipebestanden i landet med 14 par per kvadratkilometer dyrka mark. Nesten 600 hekkende viper ble talt opp i Randaberg våren 2020, dette gir en tetthet på godt 20 «par» per kvadratkilometer, den desidert høyeste tettheten i landet.

Gjennom «prosjekt vipe» har Mangfold overvåket utvalgte delbestander av vipe i Klepp og Hå de siste årene. Målet med overvåkingen har vært å få et inntrykk av bestandsutviklingen av vipe over tid, men like mye å fange opp variasjoner fra år til år. Takket være reiserestriksjoner og permitteringer grunnet covid 19, var vipekjenneren Tor Audun Olsen «ledig» og interessert i å telle vipebestanden i Randaberg på ny våren 2020. Som et ledd i overvåkingen av vipebestandene på Jæren, men kanskje aller mest som en metodetest, ble det naturlig å innlemme disse tellingene i Mangfolds vipeprosjekt. Tor Audun Olsen gjennomførte tellingene midt i april. Etter milde vintrer på kontinentet både 18/19 og 19/20 har mange fått et inntrykk av at det har vært bra med viper i hekkeområdene på Jæren de to siste sesongene. Mangfolds overvåking av noen få utvalgte vipelokaliteter i Klepp og Hå har ikke pekt entydig i den retningen, men kartleggingen av vipe i Randaberg våren 2020 avdekket nær 50% flere viper enn i 2018 og mer enn antyder at de lokale vipebestandene har hatt et oppsving de siste sesongene. Men noe av avviket kan nok også skyldes litt ulik metode mellom de to Randabergtellingene (Mjølshes in litt.), og at tellingene våren 2020 ble utført tidlig i april, før de store områdene med åker i Randaberg ble pløyd opp. Totalt 583 viper (315 hanner og 268 hunner) ble funnet innenfor Randabergs kommunegrenser våren 2020. Resultatene er kortfattet oppsummert ved hjelp av kart under, og i tillegg er alle observasjoner av vipe fra Randaberg våren 2020 lagt inn i artskart via Artsobservasjoner.no.

Metode

Målet med vipetellingene

Målet med vipetellingen var todelt:

- 1). Finne et bestandstall for vipe.
- 2). Kartering av alle hekkelokaliteter for vipe på de kartlagte øyene.

Konkrete bestandstall er mangelvare for de fleste fuglearter, så også for vipe. Estimering av bestander er ofte unøyaktige, og tar ikke tilstrekkelig hensyn til lokale variasjoner. Målet med tellingene var å fysisk besøke alle mulige og tenkelige hekkeområder for vipe i Randaberg minst en gang i løpet av hekketida våren 2020 og telle alle viper som viste hekkeadferd, og tegne hekkeområdene inn på kart.

Gjennomføringen av vipetellingene

All dyrka mark, utmarksbeite, myrområder og andre åpne områder som kunne tenkes å huse hekkende viper innenfor kommunegrensene i Randaberg, ble besøkt av Tor Audun Olsen minst en gang i løpet av april 2020. Vipetellingen ble stort sett utført fra bil, med hyppige stopp. Ved fravær av kjørbare veier, ble områdene dekket til fots. Alle antatt egnede hekkeområder ble scannet med kikkert eller teleskop, og alle observerte viper ble talt og forsøkt kjønnsbestemt. Observasjonene ble tegnet inn på medbragte kart umiddelbart. Markslag og andre interessante observasjoner ble notert på de samme kartene, det samme ble dato, tidspunkt og værforhold.

I etterkant av tellingene ble resultatene analysert og digitalisert via rapporteringsportalen artsobservasjoner.no. Alle hekkeområdene er dessuten tegnet inn på kart som presenteres under.

En rugende vipe kan være godt skjult selv om gresset ikke har kommet langt. Mange viper ble garantert oversett i løpet av tellingene.

Syn og hørsel var de viktigste «redskapene» under tellingene. Varierende sikt kan til en viss grad påvirke mulighetene til å oppdage vipere på hold, vipene er dessuten mindre aktive, og dermed vanskeligere å oppdage i gråvær enn når det er gode værforhold. Spillende vipere er hørbare på nokså langt hold, men muligheten til å oppdage vipere på lyd reduseres i områder med mye bråk, typisk fra trafikk eller rennende vann, eller på dager med mer enn moderat vind. Det ble ikke talt ved vindstyrke over frisk bris for å begrense dette problemet. På alle de 6 telledagene i april 2020 var det høytrykksvær med sol, lite vind og nokså gode temperaturer.

Vipene hekker for en stor del på dyrket mark, og ofte på graseng. I høyt gress kan vipene være vanskelige å oppdage, derfor ble tellingene lagt til april, da gresset normalt ikke er kommet særlig langt. Vinteren 2020 var mild. Vipene ankom grønne hekkeplasser i løpet av mars, og mange par var i gang med ruging i første halvdel av april. I Randaberg dyrkes det mye grønnsaker, og når vipene går til hekking i begynnelsen av april ligger store åkerområder brakk. Utover våren pløyes disse opp, og store areal legges under plast. Tellingene i 2018 ble utført i siste halvdel av april, da var grønnsaksbøndene i Randaberg allerede godt i gang med å sette kål og salater, og store områder var ferdig «bearbeidet». Tellingene våren 2020 ble utført i perioden 10. til 14. april, og mesteparten av åkrene i Randaberg lå da brakk.

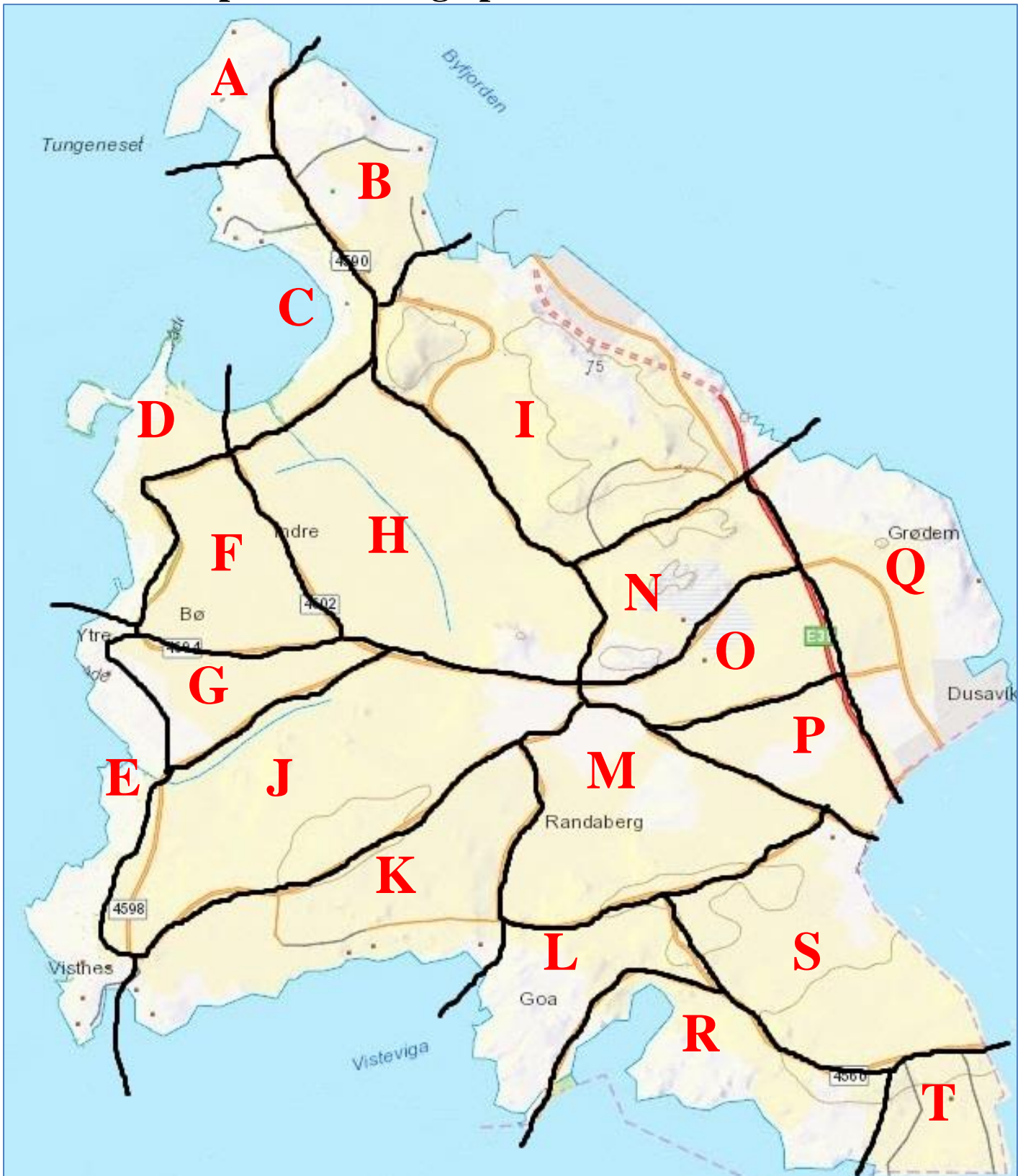
Naturlige bestandssvingninger

Fuglebestander er utsatt for naturlige svingninger fra år til år. Dette gjelder i aller høyeste grad også for vipa. I områdene der vipene overvintrer er det år om annet lange kuldeperioder som kan ta knekken på mange vipere. Det samme kan skje dersom vi får en kuldeperiode tidlig på våren, etter at vipene har ankommet hekkeplassene hos oss. Temperatur og nedbørmengder i ungeperioden kan påvirke ungedødeligheten, færre vipeunger kommer på vingene når våren er fuktig og kald. Veldig tørt vær kan påvirke næringstilgangen negativt, hvilket også kan påvirke ungeoverlevelsen. Hver for seg kan slike ytre forhold påvirke bestandsstørrelsen av vipe fra år til år. Dersom flere forhold virker sammen, gjerne over flere år, kan man se ganske store utslag. Til dels store lokale bestandssvingninger er derfor normalt for en art som vipe.

Årene 2018 og 2019 bød ikke på de største værmessige utfordringene for vipene verken her hjemme eller i overvintringsområdene. Hekkesuksessen er vanskelig å måle hos en art som vipe. Men vipene i Rogaland virker generelt å slite med å få særlig mange unger på vingene. Flere vipekjennere på Jæren fikk imidlertid et inntrykk av at hekkesuksessen var over gjennomsnittet god våren 2019. De fleste vipene går til hekking allerede når de er et år gamle. Og en stor andel av vipene går til hekking i de samme områdene der de selv vokste opp. I sum burde dette tilsi at vipebestandene rundt om i Rogaland våren 2020 kan ha vært over gjennomsnittet god.

Vipe Randaberg april 2020 - Tellesoner

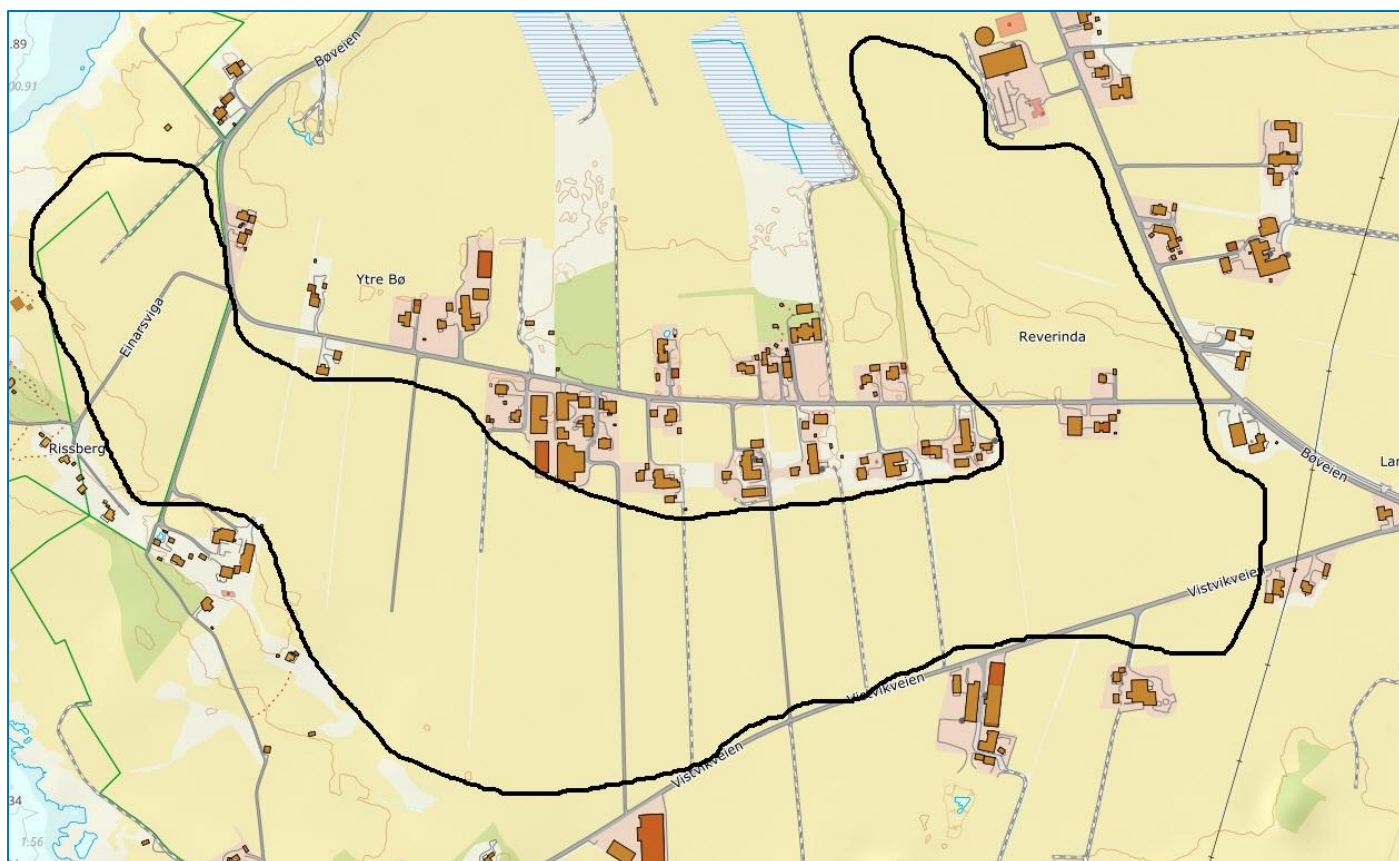

A: Tungenes	11 hanner + 14 hunner (8 rugende) (14. april)
B: Sande øst	3 hanner (10. april)
C: Sande vest	ingen (10. april)
D: Bøstranda–Børaunen	13 hanner + 6 hunner (1 rugende) (14. april)
E: Vistneset–Vistevågen	6 hanner + 5 hunner (14. april)

F: Ytre Bø nord	14 hanner + 15 hunner (6 rugende) (12. april)
G: Ytre Bø sør	22 hanner + 19 hunner (9 rugende) (11. april)
H: Indre Bø	95 hanner + 77 hunner (14 rugende) (10. april)
I: Todnem	16 hanner + 14 hunner (6 rugende) (11. april)
J: Viste nord	26 hanner + 22 hunner (9 rugende) (12. april)
K: Viste sør	24 hanner + 15 hunner (2 rugende) (13. april)
L: Goa sør	ingen (13. april)
M: Goa nord	6 hanner + 4 hunner (13. april)
N: Harestad nord	7 hanner + 5 hunner (1 rugende) (11. april)
O: Harestad sør	24 hanner + 26 hunner (18 rugende) (12. april)
P: Rygg	16 hanner + 18 hunner (13 rugende) (12. april)
Q: Grødem	8 hanner + 8 hunner (5 rugende) (13. april)
R: Håland sør	ingen (13. april)
S: Håland nord	14 hanner + 13 hunner (3 rugende) (13. april)
T: Leikvoll	10 hanner + 7 hunner (13. april)

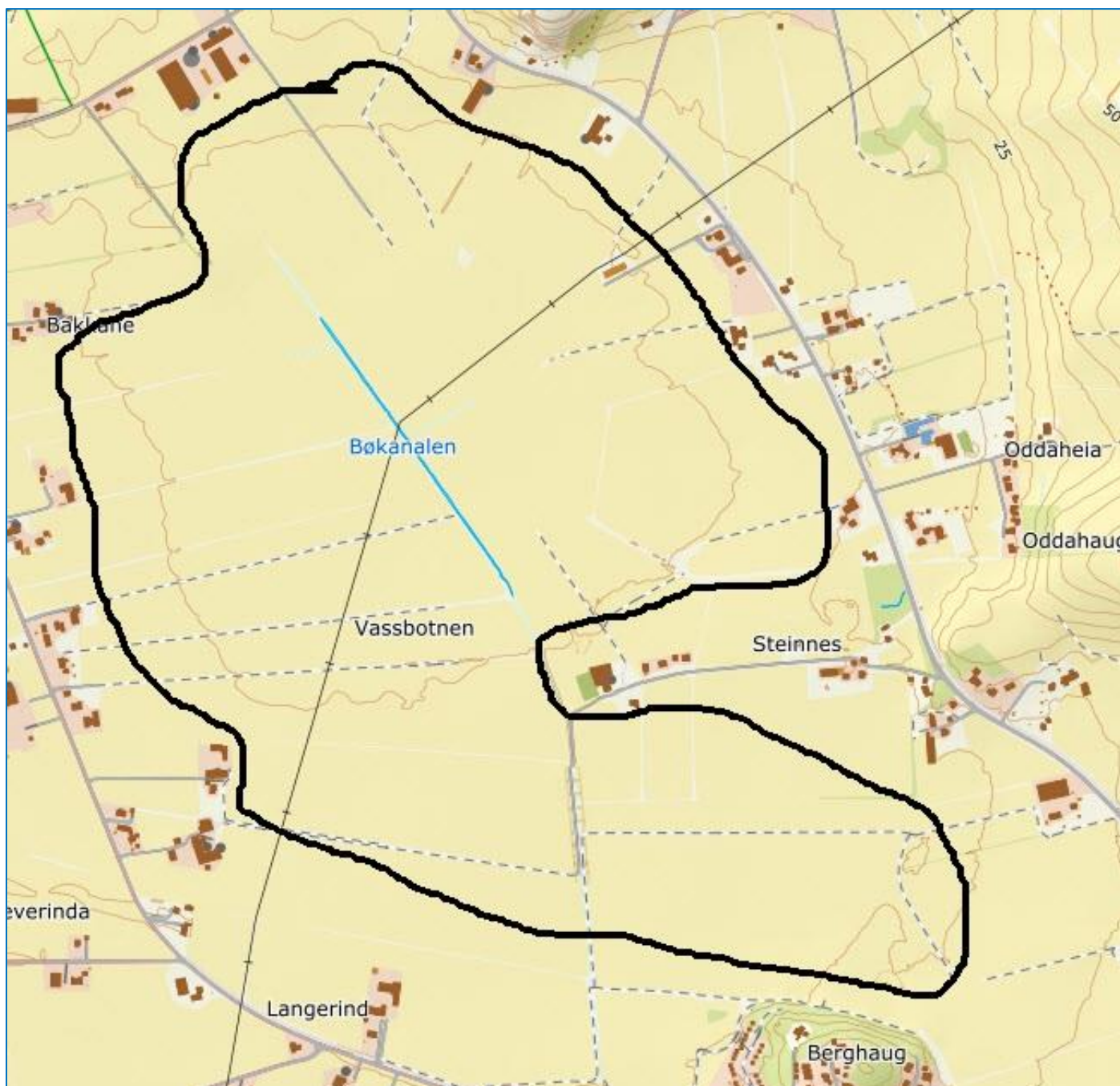
De viktigste hekkeområdene (flere enn 10 territorier)

De viktigste hekkeområdene til vipe fra de undersøkte områdene i Randaberg er vist på kart under. Delbestandenes størrelse, hekkedoder og habitat er kort oppsummert.

Område 1: Ytre Bø sør + Reverinda (gard: Ytre Bø og Indre Bø)

29 hanner + 26 hunner (14 observert rugende på egg). Ikke en tett koloni, men sammenhengende forekomst innenfor markert område. Flest på grønnsakåkrer, men også flere på gresseng.

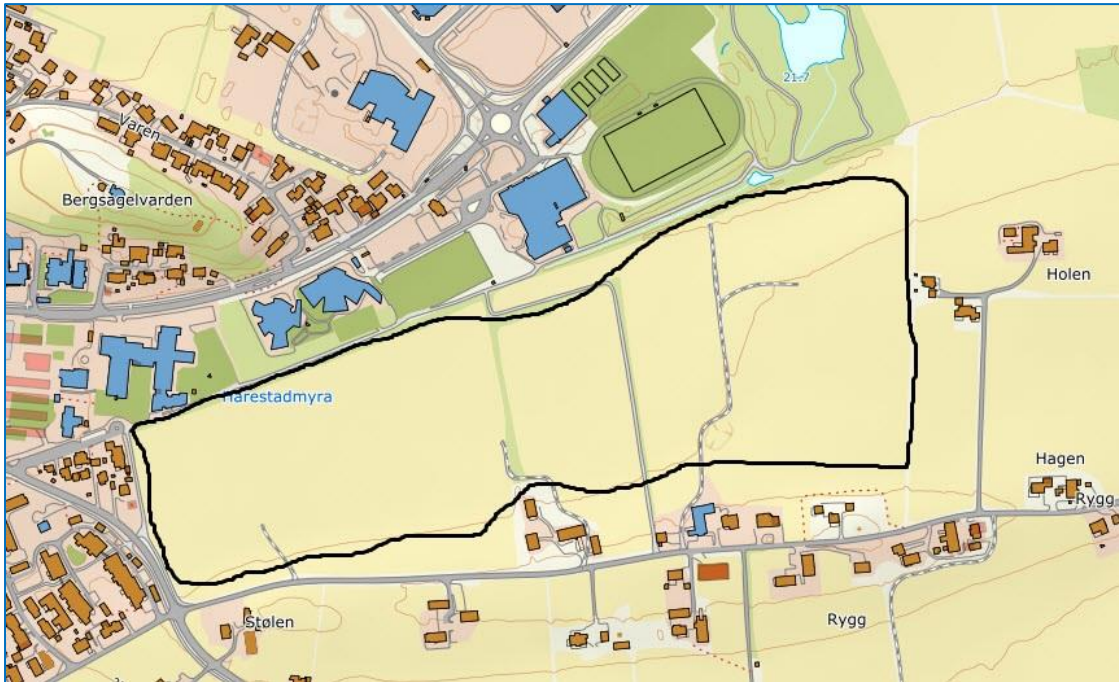
Område 2: tidl. Bøvatnet inkl. Vassbotnen og Prestkonsrinda (gard: Indre Bø, Sande, Randaberg, Todnem og Harestad)

95 hanner + 77 hunner (14 observert rugende på egg). Største sammenhengende forekomst i Randaberg. Særlig tett koloni i de fuktigste områdene på begge sider av Bøkanalen og videre ned i Vassbotnen. Flest fugler på grønnsakåkrer, men også mange på gresseng innenfor samme område. Flere fugler også mellom plast-tildekte åkrer på Prestkonsrinda, men kun én rugende der.

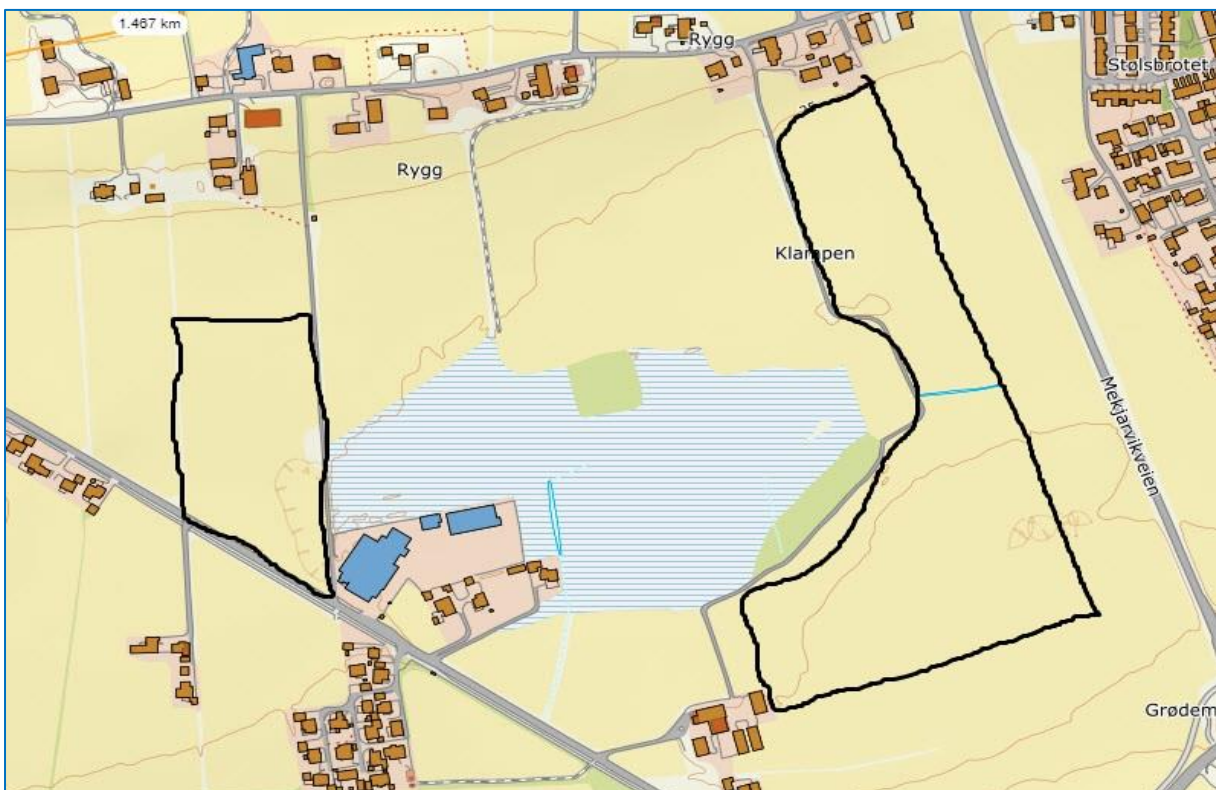
Område 3: Østre Totnem + Kjelvå (gard: Todnem og Harestad)

21 hanner + 19 hunner (7 observert rugende på egg). Ikke en tett koloni, men sammenhengende forekomst innenfor markert område. Nesten utelukkende på grønnsakåkrer.

Område 4: Harestadmyra (gard: Rygg)

24 hanner + 26 hunner (18 observert rugende på egg). Fantastisk tett koloni med ikke mindre enn 16 rugende hunner på 50 daa fuktig grønnsakåker i vestre halvdel av området. Unik beliggenhet helt inntil Randaberg sentrum.

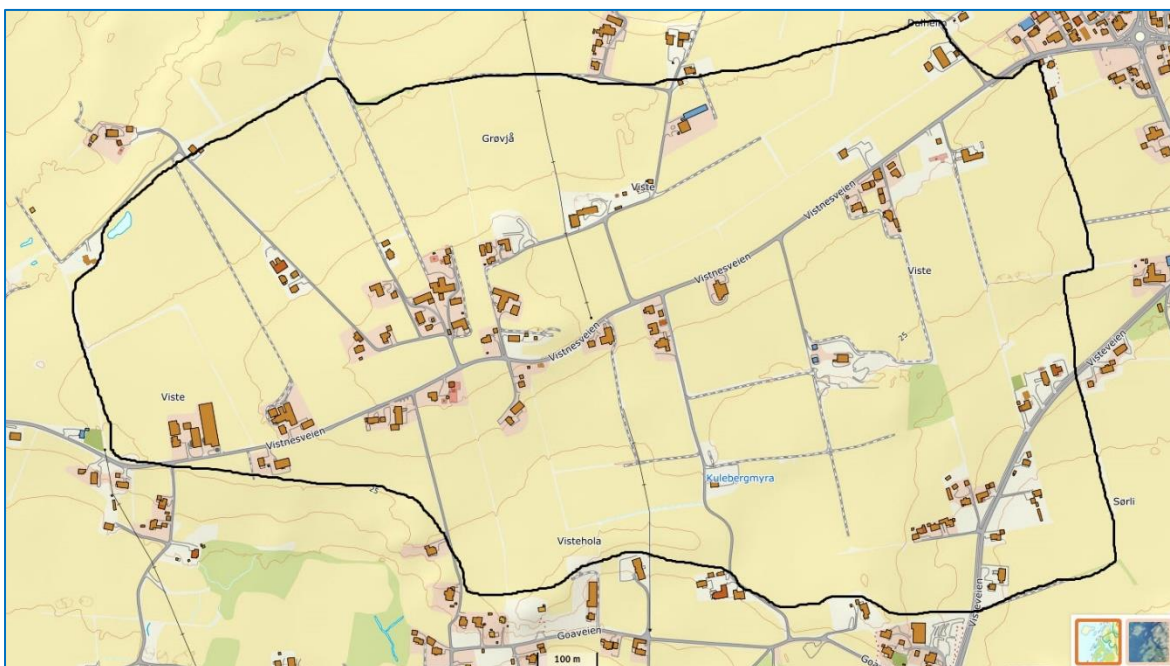
Område 5: Ryggmyra (gard: Rygg)

15 hanner + 15 hunner (13 observert rugende på egg). To adskilte områder med 5 hanner på grønnsakåker på vestsiden av Ryggmyra og 10 hanner på beite/utmark/grønnsakåker på østsiden. Hele 7 rugende hunner på 8-9 daa grønnsakåker i vestre del. Fjerning av trær på Ryggmyra ville gjort det mulig for disse to delområdene å smelte sammen.

Område 6: Svartholen og Molkeholen (gard: Håland)

11 hanner + 11 hunner (3 observert rugende på egg). Ikke en tett koloni, men sammenhengende forekomst innenfor markert område. Nesten utelukkende på grønnsakåkrer.

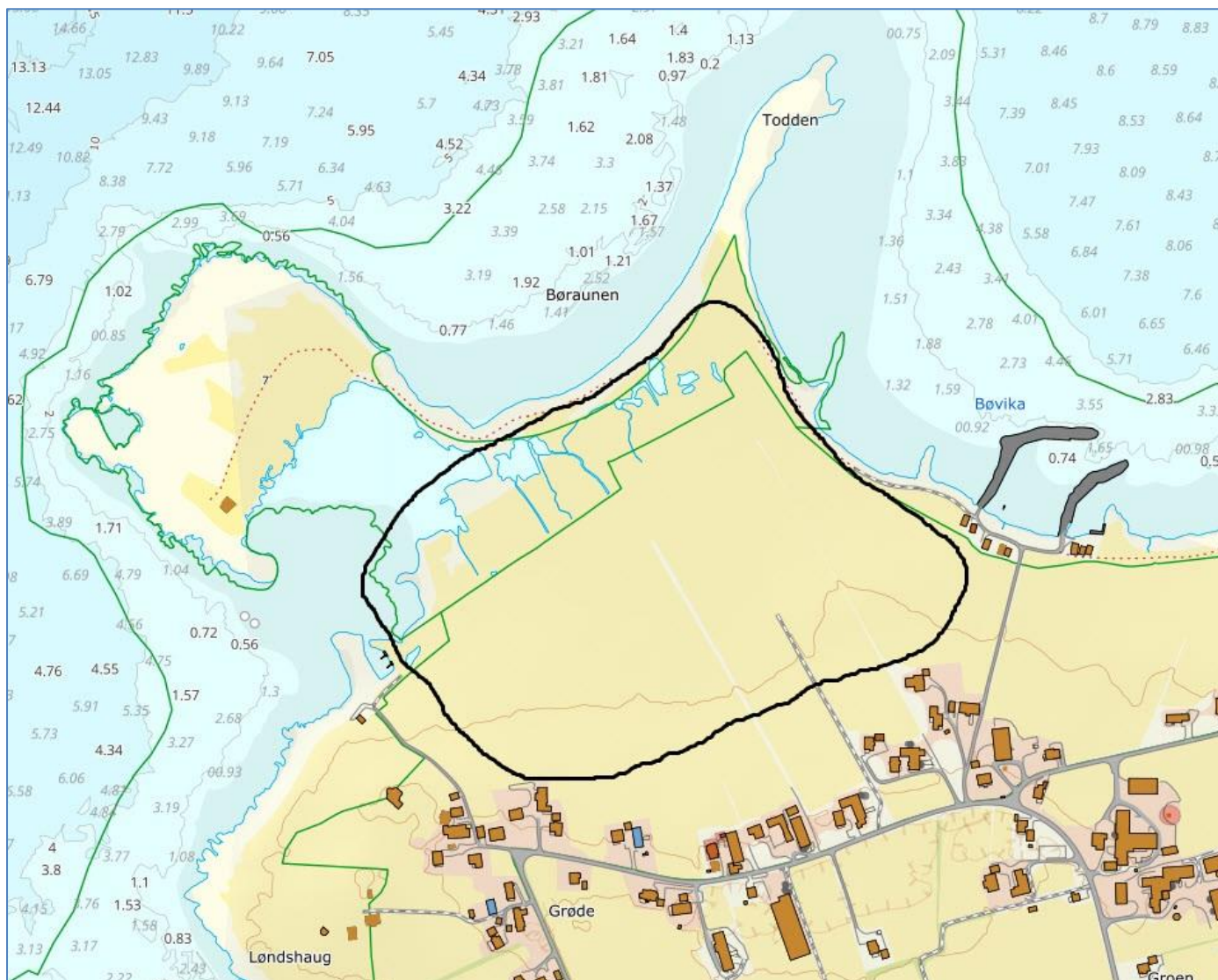
Område 7: Viste (gard: Viste)

43 hanner + 31 hunner (10 observert rugende på egg). Ikke en tett koloni, men mer eller mindre sammenhengende forekomst innenfor markert område. Hovedsakelig på grønnsakåkrer.

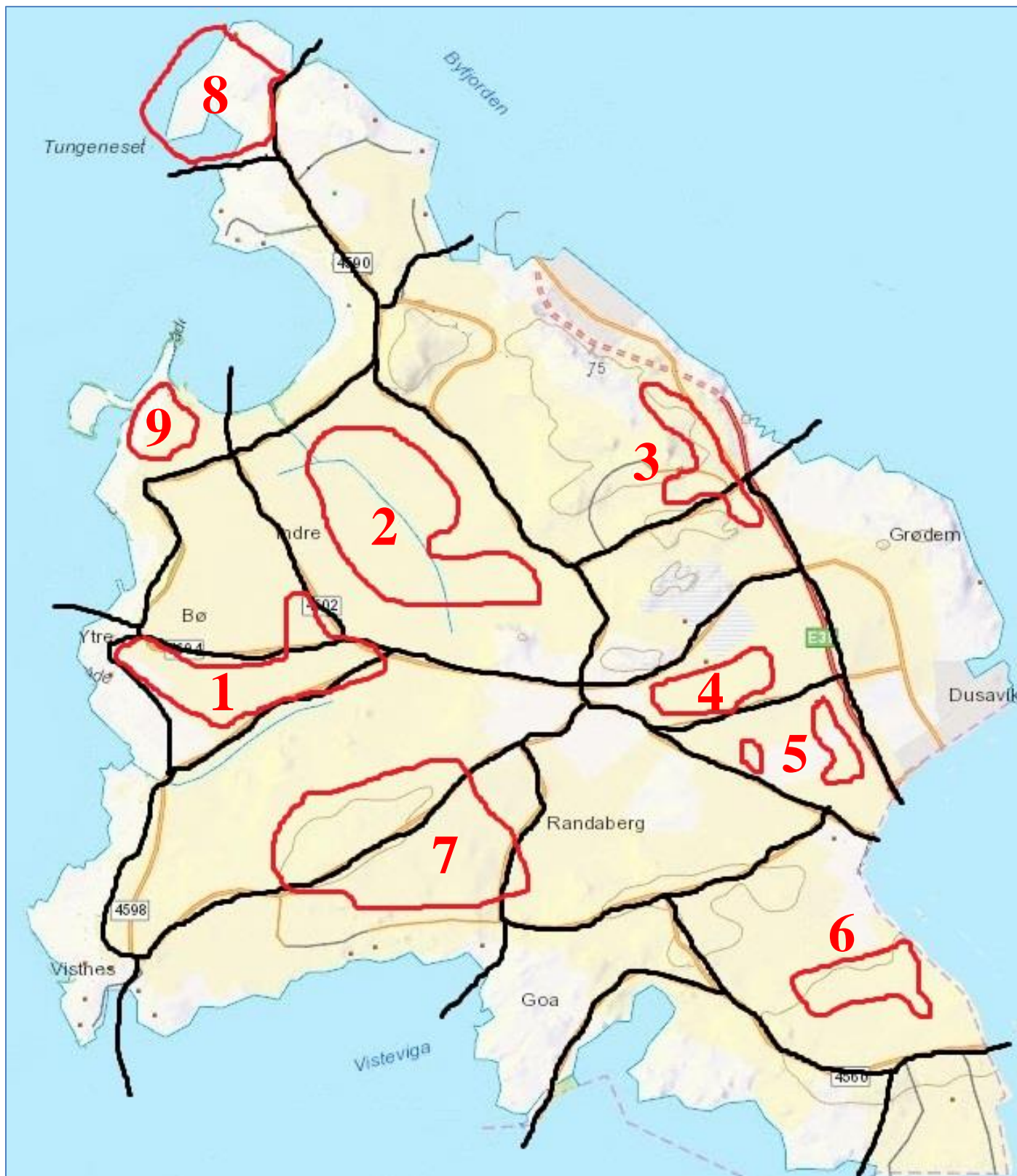
Område 8: Tungenes (gard: Tunge)

11 hanner + 14 hunner (8 observert rugende på egg). På strandeng og beitemark, men også 4 rugende på utfylling vest for veien like før rundkjøringen.

Område 9: Børaunen (gard: Indre Bø og Ytre Bø)

12 hanner + 5 hunner (1 observert rugende på egg). 4 hanner på/nær strandenger innenfor verneområdet, de resterende på eng og grønnsakåker mellom selve Børaunen og bebyggelsen. Lite fart i fuglene her, virket ikke som at hekkingen slo til, også få hunner observert. I tillegg rastet en flokk på 21 individer i strandsonen ved Todden.

Omtrentlig plassering av de ni områdene med sammenhengende mer enn 10 territorier.

Horpestad november 2020

Mangfold: Kartlegging av artsmangfold
Kjell Mjøsnes mobiltf: 97010421

Postadresse: Orrevegen 630, 4352 Kleppe
Organisasjonsnr: MVA-996136027